

Az egyensúlyozásról

Lélegzetelállító cirkuszi mutatvány, ahogy a kötél-táncos egyensúlyoz egy könnyűnek tetsző rúddal az irdatlan magas, kifeszített kötélen lépkedve, ahogy még székre is ül, és nem esik le onnan. Egyébként nem szokás a kötél-tánc, mégis szükség van egyensúlyozásra, ha nem akarunk úgy járni, mint a részeg. Egyensúlyozás nélkül, az egyensúly elvesztése vagy hiánya miatt ugyanis az ember tántorog, léperei bizonytalanok, könnyen féloldalt billenhet, és elterülve a földön találhatja magát, védtelenül. De nemcsak a gyalogosokra érvényes ez a szabály, hanem a járművezetőkre is, mert a járművön sem lehet egyensúlyozás, azaz helyes kormányzás nélkül biztonságosan közlekedni. Tudjuk, hogy a baleset nélküli közlekedés a szabályok betartásával és helyes kormányzással érhető el. Ki tud jól egyensúlyozni? Nyilván az, aki józan, egészséges, magabiztos, körültekintő és tájékozott. Általában a kiegyensúlyozottságot a legjobb emberi tulajdonságok közt szokás emlegetni. Ez a tulajdonság a felnőtté válásnak egyik meghatározó jele.

Ha egyenletesen jobbra-balra kongatják a harangot, kellemes dallam árad szét, mely még az izgága békétlenkedőt is nyugalomra készíti, a félrevert harang viszont nagy bajt jelez: jön az árvíz, terjed a tűzvész. Itt és az ingaóránál is nagy szerepet játszik az egyensúly, az egyoldalúság vagy kétoldalúság. Úgy is mondhatnánk, hogy az egyoldalúság meg a kiegyensúlyozatlanság inkább fiatalos lelkületre, meggondolatlanságra, hiszékenységre, olykor beképzeltségre vall, a többoldalúság meg a kiegyensúlyozottság viszont nagyobb tapasztalatot, széles körű tájékozódást, előrelátást, felnőttesebb magatartást igényel. Ez a megállapítás, úgy tetszik, nemcsak az egyénre, hanem a családra, kisebb-nagyobb közösségekre, sőt talán még akár az egyes nemzetekre is vonatkoztatható. Az egyoldalú, fiatalos gondolkodás, a meggondolatlan, hebehurgya viselkedés, konokság és önfejlés, a szélsőségekre való hajlam mostanáig leginkább a keleti népekre volt jellemző – gondoljunk csak a tatárokra (mongolokra), akik világhódító ábrándokba merülve nagyrészt beolvadtak az általuk

leigázott népekbe. A bolgár-törökök elszlávosodtak, a besenyők meg a kunok pedig elmagyarosodtak, ill. románokká váltak. A japánok megtámadták a náluk jóval erősebb és hatalmasabb Amerikát, s végül két nagyvárosuk az atombomba áldozata lett. A nyugati nemzetek már régen felnőtté váltak. Köztük azonban van egy kivétel: a német. Ezt a nagy nyugati nemzetet ugyanis keleti vonások jellemzik: fiatalos, egyoldalúságra, szélsőségekre hajlik és meggondolatlan. Nyilván azért van ez így, mert a németiség érintkezett leginkább közvetlenül a keletiekkel. De nemcsak a német kivétel, a kínai is az, ez a nagy keleti nemzet ti. igazi felnőtt sajátosságokkal rendelkezik, mint a nyugatiak: ésszerű magatartású, körültekintő, szorgalmas, magabiztos, nyugodt, kiegyensúlyozott. A keletiek közül az oszmán-törökök és a magyarok is kivételesek ugyan, de nem észjárásuk meg viselkedésük okán, hanem sorsuk miatt. Ők ugyanis nem olvadtak be más népekbe. Ez valószínűleg annak köszönhető, hogy egyszerre többoldalú hatásnak voltak kitéve, így ezek a különböző hatások semlegesítették egymást. Sajnos a magyar és az oszmán-török, ez a két rokonlelkű, hasonló sorsú nép hosszú ideig farkasszemet nézett egymással, ahelyett hogy összefogott volna. A történelmi megpróbáltatások azonban remélhetőleg arra fogják készíteni őket, hogy baráti kezet nyújtsanak egymásnak. Ez a magyarság számára nemcsak kívánatos, hanem életbevágóan fontos, ugyanakkor a török fél számára sem közömbös tett lenne. A magyar-török baráti kapcsolatok ugyanis semmi mással nem helyettesíthetők. Hiszen szinte bizonyos, hogy a magyarság gyökerei valahol keleten sarjadtak. Erre nemcsak alkata és észjárása utal, hanem nyelve is.

Már Széchenyi István jó százötven évvel ezelőtt megfogalmazta, hogy a magyar népnek nincs csekélyebb hivatása, mint képviselni ázsiai bölcsőjében rejtőző sajátosságait. Mi sem természetesebb, hogy ennek az intellemtnek sem akkor, sem később nem lett foganatja. Hatalmas ellenérdek fűződött ahhoz, hogy így legyen. Mert mi történt volna akkor, ha a magyarság eredeti sajátosságai érvényesülnek? Mivé lett vol-

na az a rendszeresített gyakorlat, mely a valóságos, azaz a döntéshozó hatalmat bitorlóknak kedvezett. Széchenyi nem tudta a magyarság összes sajátságait felsorolni (alkat, észjárás, erkölcs stb.), de a nyelv kérdésében figyelemre méltó javaslatokkal állt elő, a gazdaság és a művelődés területén pedig áldásos tevékenységet folytatott. Halála után a magyarság eredeti sajátságainak a kibontakozása még inkább elakadt, habár egy-két nyelvész és történész folytatni akarta ott, ahol Széchenyi abbahagyta. Sikertelenül. A huszadik század első felében aztán úgy látszott, hogy a zene területén sikerül áttörést elérni, Kodály Zoltán ugyanis hitet tett Bartók Bélával együtt keleti eredetű hagyományaink mellett azzal, hogy zeneszerzőként legjobb alkotásaikban ősi népdalaink motívumait dolgozták föl. Kodály egyik tanulmányában azt írta, hogy a magyarság ma legszélső idehajlott ága a nagy ázsiai zenekultúra évezredes fájának, mely Kínától Közép-Ázsián át a Fekete-tengerig lakó különböző népek lelkében gyökeredzik. Igazi áttörést most sem sikerült elérni (lásd a Kodály-módszer mellőzését). Folytatódott tovább az ezer évvel elkezdődött Nyugat-barát és a Kelet-ellenes magatartás zavartalanul. Jöhet földindulás, égszakadás, özönvíz, tűzvész, a Nyugat cserbenhagyásos gázolása, drasztikus ítélete, mely hamis tanúskodáson alapult, hitegetése, szőszegése, a magyarság ellen elkövetett bűntette, bármi – mi tűzön-vízen át kitartunk a régi megszokott göröngyös, kátyús, olykor latyakos, de egyenes úton. És még mondja valaki, hogy nem vagyunk kitartóak! Mi az oka ennek a nyilvánvaló esztelenségnek? Csak a szűklátókörűség, a szűkfejűség, a megadóan hordott szemellenző, vagy valami más is? Erre a kérdésre többen keresték a választ, maga Kodály is. Véleménye szerint a magyar középosztály nagy tömegekben vett föl idegen bevándorlókat, akiknél akár a magyar néphagyomány nyomait, akár az iránta való érzéket rendszerint hiába keressük. Németh László is hasonló véleményen volt. Azt írta ugyanis a Nagyvárad-i beszéd c. tanulmányában (1943), hogy a magyarság még igen sokáig, évtizedekig, évszázadokig kisebbségben lesz tulajdon földjén, mert elképzelhetetlen, hogy ne legyen egy töredék, mely Európa és a világszemléte nevében (újabbán ezt igényességnek nevezik) ne törne rá valódi hajlamaira, s Európában is mindig lesz irány, mely igénybe veszi a följajánkozót. Ez a kijelentés, látszólag, ellentmondást tartalmaz, de csak látszólag, mert a kisebbségen a valóságos, a döntéshozó hatalomban való részvétel értendő, a töredék pedig az egész lakosságon belüli létszámot jelenti. Veres Péter kevés iskolát végzett ugyan, de

magánszorgalommal kora egyik legolvasottabb magyar írójává képezte magát, a helyes tájékozódásban pedig jóval megelőzte kortársait. Bizton állíthatjuk, hogy Széchenyi egyik legjobb követője volt, s még nyelvezetét is, mely eleinte eléggé darabosnak látszott, később igyekezett csiszoltá művelni. Történelmi tárgyú írásaiban szintén hitet tesz az ázsiai népekkel, elsősorban a törökökkel való rokonság mellett, de őt senki sem veszi komolyan, s nem támogatják törekvéseiben. Sőt a népi írókkal rokonszenvező Németh László turáni idétlenségről beszél. Ismeretes Szabó Dezsőnek a gúnyos megjegyzése is a finnugor rokonságról. Érdekes, hogy milyen sokan voltak érzéketlenek a magyarság valódi érdekei és szükségletei iránt, aziránt, hogy a magyarságnak segítségre, barátokra van szüksége, mert a szomszédságában ilyenek nincsenek. Nem az a lényeges tehát, hogy a finnugor rokonság elmélete megalapozott-e, vagy csak mondvacsinált, sem az, hogy a török nyelv rokona-e a magyar nyelvnek, hanem az: a finnek és a törökök is rokonszenveznek a magyarral, jobban, mint másokkal, s készek segítő kezet nyújtani neki nagy bajában, tehát igazi jóbarátok, akikre bármikor számíthat.

Jellemző emberi tulajdonság, hogy összefogni rendszerint azok szoktak, akiknek erre az összefogásra semmi szükségük, tehát a hatalom, az erőfölény birtokosai, viszont az elnyomottak, a kiszolgáltatottak erre aligha képesek. Ez természetes dolog, hiszen ki volna hajlandó egy eleve sikertelenségre, bukásra ítélt cselekményben részt vállalni. Barátok és rokonok közt azonban más a helyzet, ott ugyanis a rokonszeny fölülkerekedik az emberi gyarlóságon, s a segítőkészség lép előtérbe. Az alkalmi szövetségek tehát ritkán szoktak sikeresek lenni, de a rokonszenven és az érdekazonosságon alapulóak már igen. A magyarság vezetői a történelem váltakozó fordulataiban gyakran léptek egyoldalú alkalmi szövetségbe a szomszédokkal. Nem csoda, hogy rendszerint csalódás, sőt kudarc lett a vége. Vajon hátat kell-e fordítani ezért nekik és a Nyugatnak, mely ezt az összefogást szorgalmazta? Semmiképp, mert nagy hiba lenne. A magyarság ugyanis európai nép, s mint ilyen, ugyanolyan jogú, mint bármelyik nép Európában. Ezért a jogáért nagy árat fizetett, nagyobbát másoknál. Viszont keleti, ázsiai gyökereiről sem mondhat le csak azért, hogy szomszédai és a Nyugat jóindulatát megnyerje. Mi következik ebből? A magyarságnak nem az a hivatása, hogy Európát képviselje Ázsiában, sem az, hogy Ázsiát képviselje Európában, sem az, hogy összekötő híd legyen köztük, hanem az a hivatása, hogy önmagát

képviselje mindenütt, ha ragaszkodni akarunk ahhoz, amit Széchenyi megállapított rólunk. Lehet-e egyszerre két nyeregben ülni? Nem. De váltakozva, egymás után már lehet, igenis lehet. Nekünk jobban, mint másoknak, akiknél fiatalosabbak vagyunk. Ezért érdemes rájuk figyelni. Szomszédaink igazi felnőttek, akik sok mindenhez jobban értenek nálunk. Tanulni nem szégyen, sőt hasznos dolog. Az átvevő ugyanis szinte mindig jobb helyzetbe jut az átadónál, mert több lehetősége nyílik az összehasonlításra, a változtatásra, az újításra, így rendszerint meghaladja azt, akit utánzott. Mi az, amire érdemes odafigyelni? A kettős állampolgárság ügyét szomszédaink már rendezték. Ők nem akarnak idegen tollakkal ékeskedni, ahelyett inkább a maguk tollait igyekeznek ékesíteni, vezetőiket ugyanis saját körükből választják, nincsenek rászorulva sem idegenekre, sem jövevényekre, mert bíznak önmaguk erejében. Csak kis mértékben keveredtek másokkal. Az összefogás ezért náluk magától értetődő dolog, melyet említeni sem kell, nem hogy szorgalmazni. Az állampolgárságot nem keverik össze a nemzetiséggel, s nem ismerik a kettős identitás fogalmát. Náluk még a zsidó szó is nemzetiséget jelöl, nem vallást. Ha valaki szerbiai illetőségű ugyan de kisebbségi, nem mondják róla, hogy szerb, még akkor sem, ha szerb nevű és műveltségű, legfőljebb szerbiai állampolgárként tartják számon. Gyorsan tájékozódnak, mert tudják, hogy alapos tájékozódás nélkül nincs helyes alkalmazkodás és helyezkedés. Szomszédaink nem azért élnek, hogy dolgozzanak, hanem azért dolgoznak, hogy élhessenek. Az igazi cél náluk tehát maga az élet, s az ehhez tartozó egészség, a lelki és testi egyaránt. A szlávok így köszöntik egymást: zdravo, zdravstvuj stb. azaz : jó egészséget, járj egészséggel. Ez szép és okos köszöntés, hiszen egészség nélkül nincs szépség, sem erő. Márpedig ezek nélkül az élet nem sokat ér. Szomszédaink sohasem fordítottak hátat nagyhatalmú rokonaiknak, s önszántukból sohasem harcoltak ellenük, mint ahogy a magyar tette a törökkel. Már csak azért is érdemes szomszédainkra jobban odafigyelni, mint eddig, mert ők az igazi versenytársaink, nem pedig a nagyhatalmak látogatóba

viszont messzebbre érdemes indulni, ha jól akarjuk érezni magunkat a vendégeskedésben, s jó szándékú látogatókat, örömet okozó vendégeket is elsősorban onnan várhatunk. Ha ez a kölcsönös baráti látogatás megvalósul, azután már könnyebb lesz filmcserében és zeneszámok cseréjében megállapodni egymással, Ezt a lehetőséget kár volna parlagon hevertetni. Csak hát hol vannak a magyar-török, magyar-finn, magyar japán, magyar-kínai baráti társaságok? Hallatják-e a hangjukat, vagy elrejtőznek a színpalak mögött hangtalanul, vagy talán nem is léteznek? Vannak-e ilyen jellegű kiadványok, nyelvkönyvek?

Az ókori jeles gondolkodók már évezredekkel ezelőtt rájöttek a kiegyensúlyozottság, a harmónia fontosságára még a művészetekben is, s esztétikai mérceként alkalmazták: szép az, ami harmonikus, arányos, változatos elemekből áll ugyan, de ezek az elemek összhangban vannak egymással, s így egységet alkotnak. Az egészség is függ a kiegyensúlyozottságtól. Nemrég egy angol filmsorozat érdekes jelenetét láttam a tévében, mely az állatorvosnő tanulságos eljárását mutatta be. Egy gyengélkedő jószág tüzetes megvizsgálása után ugyanis azt kérdezte a gazditól, hogy mivel eteti kedvencét. A válasz hallatán részletes, pontos utasítást adott az etetésről. Azt hiszem, ezt az eljárást, mivel személyre szabottan alkalmazható, tehát hatékonyan, jó lenne bevezetniük a házi orvosoknak is a sok gyógyszer kiírása helyett. Remélem, ez a megjegyzés nem kelt megütközést sem a páciensek, sem az orvosok körében. Az is megoldásnak ígérkezik, ha különféle embertápot gyártanának a csecsemőtápon kívül. Ma már szerencsére több a barna kenyér az üzletek polcain, mint a fehér, s teljes őrlésű, különféle magvakkal dúsított tápláló kenyeret is árulnak.

Szomszédaink kivétel nélkül egyoldalú, nyugatias tulajdonságokkal rendelkeznek ugyan, de a táplálkozásban és kapcsolataikban mindig sokoldalúságra törekedtek, nekünk viszont minden eddigi igyekeztünk arra irányult, hogy egyoldalúakká váljunk, noha sajátságaink eleve többoldalúak. Ennek az áldatlan, lehetetlen gyakorlatnak, úgy tetszik, hamarosan sikerül gátat vetni, s törekvéseinknek új irányt szabni.